

**DROBNÉ STRÍPKY Z VYPRÁVĚNÍ MÝCH RODIČŮ MILENY
HAŠKOVÉ ANEB VOJVODOVŠTÍ ČEŠI OČIMA (JEJICH) UČITELE¹**

MAREK JAKOUBEK

The text presents memoirs named “Fragments from the stories of my parents” written by Milena Hašková. The memoirs cover the time span of eight years (1926–1933), a period spent by parents of M. Hašková in the village of Vojvodovo – the only Czech village in Bulgaria (Northwest Bulgaria, Vratsa district). The greatest part of the content of the memoirs concerns the work of Jan Findeis, the father of M. Hašková, who was the first Czech teacher in Vojvodovo. Owing to his position, Jan Findeis became one of the most influential persons in the history of the inhabitants of Vojvodovo, his unexpected task consisting in “nationalizing” of the up to that time ethnically indifferent Vojvodovo community. The memoirs of M. Hašková are preceded by the short introduction into the life and work of Jan Findeis and supplemented by informative footnotes throughout.

Key words: Vojvodovo; Bulgaria; compatriots; Czechs abroad; education.

Prolog²

Vojvodovo, česká obec v severozápadním Bulharsku, byla založena roku 1900 asi dvaceti evangelickými rodinami z české obce Svatá Helena v (dnes rumunské části) Banátu, které tuto obec opustily z důvodu náboženských rozporů a nedostatku půdy. I přes několik válečných konfliktů, jichž se Bulharsko v prvních dekádách dvacátého století účastnilo, obec hospodářsky prosperovala a počet obyvatel utěšeně vzrůstal. Hospodářská prosperita, založená takřka výhradně na zemědělství, však po určité době narazila na mez nedostatku půdy, a tak v roce 1928 obec opustila část obyvatel, která uvěřila zvěstem o zemi mnoha možností a přesídlila do Argentiny. Ještě před jejich odchodem se obec konfesijně rozdělila, když se roku 1925 od metodistického sboru oddělila část členů a přiklonila se k darbismu. Roku 1926 pak také byla ve Vojvodovu otevřena česká doplňovací škola. K novému přelidnění obce a souvisejícímu nedostatku půdy došlo ještě jednou v roce 1934/1935, kdy část Vojvodovanů odešla do turecké vsi Belinci v severovýchodním Bulharsku, v oblasti Ludogorie (Deli-Orman). Historie českého osídlení Vojvodova, stejně jako Belinců, pak v zásadě končí v letech 1949–1950, kdy naprostá převaha jejich českých obyvatel, v počtu cca 700 osob (200 rodin), tyto vsi v rámci poválečných a na základě mezistátních dohod realizovaných migračních procesů opustila a přesídlila do ČSR, kde se usadila v několika obcích v regionu jižní Moravy. Po celou dobu své existence bylo Vojvodovo proslulé náboženskou horlivostí jeho obyvatel, stejně jako příkladností jejich hospodářských postupů a správy obecních záležitostí, jichž si cenilo jak místní bulharské obyvatelstvo, tak i bulharská státní správa, která Vojvodovo ústy svého ministra prohlásila za obec vzorovou. Toto renomé si Vojvodovo v bulharském regionálním kontextu, jakož i v souvislostech bulharského akademického diskurzu, udrželo až dodnes. Jeho dobrá pověst tak plně odpovídá dobrému

¹ Text je dílčím výstupem projektu GA ČR č. P405/10/0471.

² Kapitolka je upravenou verzí části textu JAKOUBEK, M.: *Vojvodovo – etnologie krajské obce v Bulharsku*. Brno 2010.

jménu, jaké si Češi obecně získali v poosvobozeném Bulharsku a jemuž se těší až do dnešních dnů.

Úvod

Pramenné edice byly ve starších vojvodovských zkoumáních zcela opomíjeným badatelským žánrem. Vedle dvou monografických publikací³ jsme v posledních letech edice několika pozoruhodných a cenných materiálů z dějin Vojvodova a jeho české komunity připravili,⁴ přičemž se ukázalo, že se jedná o žánr mimořádně čtenářsky atraktivní, a to nejen pro širší badatelskou obec, ale také – a přiznáváme, že tato skutečnost nás upřímně těší – pro samotné (ex)Vojvodovany jejich potomky. Edice *Drobné střípky z vyprávění mých rodičů* Mileny Haškové představuje ovšem v naznačené vojvodovské ediční kolekci jediný text svého druhu: na rozdíl od všech ostatních příspěvků byl totiž tento sepsán autorkou, která ve Vojvodovu nikdy nežila, ani jej nenavštívila. Přesto se jedná o dokument mimořádně cenný, neboť nám prostředkuje zážitky a postoje člověka, který život vojvodovské české komunity ovlivnil v míře, jejíž dosah možná ještě nejsme schopni přesně docenit – Milena Hašková je dcerou prvního českého učitele Jana Findeise, a její střípky se tedy týkají vyprávění právě jeho a jeho manželky, autorčiny matky, která s ním ve Vojvodovu pobývala.

Osobnosti, které zasáhly do vojvodovských dějin

Dějiny Vojvodova a jeho obyvatel byly často ovlivňovány, resp. formovány děním za hranicemi obce, ať již regionálního, státního, evropského či dokonce celosvětového záběru, jako tomu bylo například za obou světových válek. Na straně druhé ale v několika případech vnější svět do života vojvodovské české komunity zasáhl prostřednictvím konkrétních jednotlivců. Mezi takové osobnosti, které do značné míry ovlivnily charakter místního společenství, můžeme jistě zařadit zejména kazatele M. Roháčka či B. Kovala⁵. Zcela odlišný, nikoli však menší, dopad mělo na život vojvodovských Čechů působení prvního českého učitele Jana Findeise. Sférou dominantního vlivu Roháčka s Kovalem bylo náboženství. První z nich už i tak značně vypjatou religiozitu Vojvodovanů ještě umocnil, druhý stál za v principu dodnes trvajícím denominačním rozkolem této komunity. Světonázorový program Jana Findeise, českého učitele, vyslaného do Vojvodova mladým československým státem, měl zcela jinou orientaci, přičemž v řadě ohledů se nacházel v přímém ideologickém rozporu s působením obou kazatelů. Jan Findeis nepřišel do Vojvodova za „věřícími“, ale za „Čechy“ a jeho hlavním úkolem bylo, jak říká dobový pozorovatel, orat pole „národní“.⁶ Vzhledem ke skutečnosti, že naprostá převaha členů dané komunity vyslyšela volání osvobozené republiky po návratu krajanů do vlasti a v rámci mezistátních dohod přesídlila v letech 1949–1950 do Československa, můžeme říci, že Jan Findeis svou práci odvedl dobře.

³ JAKOUBEK, M. et al.: *Neco Petkov Necov. Dějiny Vojvodova, vesnice Čechů a Slováků v Bulharsku*. Plzeň 2006; JAKOUBEK, M.: *Vojvodovo. Etnologie krajanské obce v Bulharsku*. Brno 2010.

⁴ FABOUKOVÁ, L.: *Stručné dějiny Vojvodova (Lýdie Fabouková na motivy Jána Michalka)*. In: Jakoubek, M.: *Osud Vojvodovo*. In: Йовова-Димитрова, С. – Майхракова, Л. (edd.): *По пътя към познанието*. София 2006, s. 9–20; JAKOUBEK, M.: *Materiály k najstarším dějinám Vojvodova, české obce v severozápadním Bulharsku*. Lidé města 10, 2008, č. 1, s. 127–146; ČÍŽKOVÁ, B.: *Historie rodu Čížkových a Karbulových*. In: Jakoubek, M.: *Vojvodovo. Etnologie krajanské obce v Bulharsku*. Brno 2010, s. 282–299; POPOV, B.: *Vzpomínky na život Čechů, kteří žili ve vsi Vojvodovo, Vračansko, Bulharsko*. In: Jakoubek, M.: *Vojvodovo. Etnologie krajanské obce v Bulharsku*. Brno 2010.

⁵ Stran jejich působení viz JAKOUBEK, M.: *Druhá půlka Pravdy. Opominutá dimenze víry vojvodovských Čechů*. Lidé města 12, 2010, č. 4, s. 527–567.

⁶ MICHALKO, J.: *Naši v Bulharsku. Pädesiat rokov ich života, práce, piesne a zvykov*. Myjava 1936, s. 250.

Kdo byl Jan Findeis?⁷

Jan Findeis se narodil 30. srpna 1901 v Kunštátě. Jeho tatínek, také Jan Findeis, pracoval jako železniční zaměstnanec a jako takový byl často překládán. Jan Findeis junior tak vyrůstal v Chelmeku u Krakova, v Gänzendorfu u Vídně, v Cahnově u Břeclavi, v Přerově a v Bystřici pod Hostýnem. V Bystřici žil od svých osmi let a navštěvoval zde tři ročníky obecné školy. Po jejím završení pokračoval na reálném gymnáziu v Holešově. Maturoval s vyznamenáním, a ačkoli byl vybaven širokým okruhem vědomostí – ovládal mj. němčinu, francouzštinu, latinu, studium na vysoké škole si dovolit nemohl. Rozhodl se pro učitelství.

Učitelskou dráhu začal v malé valašské vesnici Trnavě u Zlína. Zde narazil na tvrdé a nepspravedlivé klerikální prostředí. Na protest tehdy devatenáctiletý Jan Findeis z římskokatolické církve vystoupil, aby po zbytek života zůstal formálně bez vyznání (k jeho vztahu k náboženství viz níže v textu edice). V roce 1921 vykonal doplňovací maturitu na Učitelském ústavě v Kroměříži a získal potřebnou kvalifikaci.

V letech 1921–1923 vykonával prezenční vojenskou službu v Českém Těšíně. Učil tam negramotné a působil ve vojenském Zátíší. Po návratu z vojenské služby učil v Martinicích a v Holešově, kde se stal tajemníkem Péče o mládež.

Od 1. října 1926 začal působit jako učitel na Československé doplňovací škole ve Vojvodově, kde pracoval v místní pobožce Československého domu T. G. Masaryka jako osvětový a lidovýchovný pracovník. V této době též pro dětský časopis *Mládí* překládal z bulharštiny pohádky a verše, rovněž psal do *Lidových novin* jako tělovýchovný zpravodaj.

V roce 1926 byl otec Jana Findeise přeložen jako přednosta stanice do Zborovic na Kroměřížsku, kam za ním Jan Findeis jezdil z Bulharska na prázdniny. Zde se též seznámil s Emilií, s níž se v roce 1930 oženil. Po svatbě pak Emílie následovala svého muže do Vojvodova. V následujícím roce prodělala velmi komplikovaný porod prvorozeného syna Jana. Dlouho se nemohla zotavit, proto v roce 1933, když čekala dalšího potomka, druhorozenou dceru Milenu (autorku *Drobných střípků*), odjela do Československa. Na brněnské klinice jí doporučili, aby se do Bulharska nevracela a usadila se v nějakém zdravém prostředí. Manželé Findeisovi tak Vojvodovo opustili a usadili se ve Chvalčově v Hostýnských vrších, kde Jan Findeis získal učitelské místo v místní pětileté obecné škole.

V roce 1947 začal Jan Findeis pracovat jako tajemník Péče o mládež v Bystřici pod Hostýnem, odkud přešel v roce 1949 ve funkci referenta práce a sociálních služeb na Krajský národní výbor ve Zlíně, tehdy Gottwaldově. Jeho pracovním oborem byla rekreace dětí, později ústavní péče – hospodářská a organizační práce v dětských domovech, domech odpočinku a v jeslích.

Roku 1953 se Jan Findeis stal ředitelem Záchytného domova v Bystřici pod Hostýnem, kde až do odchodu do důchodu v roce 1965 působil jako ředitel Krajského domova pro mládež vyžadující zvláštní péči, ve který se záchytný domov změnil. Při zaměstnání přitom ještě stihl vystudovat defektologii na Vysoké škole pedagogické v Olomouci. Nabytých vědomostí pak využíval jednak v učitelské praxi, jednak v přednáškách a kurzech, věnovaných zejména logopedii. Rovněž pracoval jako okresní logoped, mj. byl i předsedou okresní logopedické sekce v okresním pedagogickém sboru. Nápravou řečových vad se pak Jan Findeis zabýval i jako důchodce až do vysokého věku ve střediscích v Bystřici pod Hostýnem, Holešově a v Kroměříži.

Jan Findeis pracoval po celý život v různých organizacích a institucích, v různých funkcích a na různé úrovni, od místních až k celostátním. Od mládí cvičil v Sokole (jako cvičenec i cvičitel), hrál divadlo, pracoval v Červeném kříži, požární ochraně, lidosprávě, zahrádkářském svazu. Zemřel ve Chvalčově 6. prosince 1985 v 84 letech.

⁷ Kapitola vychází z textu Mileny Haškové *List z rodinné kroniky*, sepsaného pro účely edice.

Působení Jana Findeise ve Vojvodovu

Vladimír Míčan, dobový návštěvník Vojvodova, dobře zaznamenal hlavní potíž, kterou Vojvodované s příchodem českého učitele měli – nebyl totiž evangelík. Když toto Vojvodovští zjistili, píše Míčan, „zalekli se, kdo to bude jejich děti učit“.⁸ Nežůstalo přitom jen u obav, řada Vojvodovanů proti působení, resp. setrvání učitele v obci vystoupila a, jak zaznamenal výše již zmiňovaný Ján Michalko, „svojím až fanatickým nábožnickárstvom pripravili hned po príchode svojmu učiteľovi mnoho trpkostí“.⁹ Fakt, že Jan Findeis nebyl evangelík, byl pro vojvodovské Čechy (!) zcela klíčový, přičemž jejich postoj byl zpočátku nesmířitelný: český učitel „byl světákem a bylo by potřeba palicemi ho zahnat tam, odkud přišel“.¹⁰

Sám Jan Findeis přitom chápe uvedené potíže jednoznačně jako „konflikt mezi vírou a národnostní příslušností“, resp. její absencí na straně Vojvodovanů. Slovy samotného Findeise: „[Ve Vojvodovu] nebylo třeba překonávat zlou vůli, spíše [...] **nedostatek národního vědomí**“.¹¹ Nemalé muselo být patrně překvapení českého učitele, který se vydal ke krajanské komunitě, a zatím ve Vojvodovu našel společenství, které se namísto pěstování krajanského ducha a národnostního vědomí „snažilo žít čistým životem biblickým“,¹² a pro jehož členy bylo smyslem života „budování Vojvodova v duchu čistého křesťanství“.¹³ Těžko si asi představit pocity člověka, který místo českých krajanů toužících po udržení a posílení sounáležitosti s českým národem našel společenství, jehož 95 % bylo „národně negramotných“.¹⁴

Kde byl ale problém? – Vojvodovští přeci českou školu chtěli, zejména místní metodisté po ní volali. Ano, volali, ovšem „představovali si ji jako školu víceméně církevní pod svou správou“.¹⁵ Tomu také odpovídalo očekávání stran výuky – v dosavadní metodistické nedělní škole se totiž „učilo jen Bibli a duchovním písním“.¹⁶ Světské osvěty – tedy právě takové, jakou přišel šířit Jan Findeis – se Vojvodované báli, podle nich „vedla rovnou do pekla“.¹⁷ Příklady konkrétních potíží, s nimiž se Jan Findeis během výuky setkával, nás přitom dnes překvapí patrně neméně, než tehdy jeho: „V rozvrhu učiva pro večerní školu byl zařaden i zpěv“, mezi Vojvodovany ovšem „narazil na tuhý odpor. Písňé Vrt' sa dievča a A já su synek vyvolaly prudkou nevoli. Začalo přímo štvání proti české škole a jejímu učiteli“.¹⁸ Důvodem byla přitom nevole ke zpěvu světských písní – takové totiž Vojvodovští nezpívali.¹⁹ Proč? „Neboť to byl hřích“.²⁰ Obdobná rezistence na Jana Findeise čekala i při snaze o osvětu, prostřednictvím (světské) četby. Vojvodované totiž, ač jinak horliví čtenáři, „chovají jakýs odpor vůči světské četbě – svět-

⁸ MÍČAN, V.: *Nevratem v nový svět. O československých osadnicích, jejich náboženských, školských, osvětových, hospodářských aj. poměrech v Bulharsku*. Brno 1934, s. 140.

⁹ MICHALKO, J.: *Naši v Bulharsku. Pädesiat rokov ich života, práce, piesne a zvykov*. Myjava 1936, s. 249.

¹⁰ Tamtéž, s. 250.

¹¹ FINDEIS, J.: *Vojvodovo, část první*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 1, s. 1–3. Zvýrazněno autorem studie.

¹² FINDEIS, J.: *Vojvodovo, část druhá*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 2, s. 2.

¹³ FINDEIS, J.: *Vojvodovo*. In: (ročenka ovšem nemá autora resp. žádná není uvedena). *Jubilejní ročenka československé kolonie v Bulharsku 1868–1928*. Sofie 1929, s. 224.

¹⁴ FOLPRECHT, J.: *Československé školské obce v evropském zahraničí*. Praha 1937, s. 40.

¹⁵ MÍČAN, V.: *Nevratem v nový svět. O československých osadnicích, jejich náboženských, školských, osvětových, hospodářských aj. poměrech v Bulharsku*. Brno 1934, s. 122.

¹⁶ Tamtéž, s. 40.

¹⁷ MICHALKO, J.: *Naši v Bulharsku. Pädesiat rokov ich života, práce, piesne a zvykov*. Myjava 1936, s. 250.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ MÍČAN, V.: *Nevratem v nový svět. O československých osadnicích, jejich náboženských, školských, osvětových, hospodářských aj. poměrech v Bulharsku*. Brno 1934, s. 119.

²⁰ FOLPRECHT, J.: *Československé školské obce v evropském zahraničí*. Praha 1937, s. 40. Srov. MICHALKO, J.: *Naši v Bulharsku. Pädesiat rokov ich života, práce, piesne a zvykov*. Myjava 1936, s. 257.

ských časopisů i knih bud' vůbec nečtou neb jen málo“,²¹ „knihy mají [...] pouze náboženské a také časopisy odebírají pouze církevní“.²² I v tomto případě bylo podloží této nevole religiozního původu: „Z české knihy mívají [Vojvodované] strach, že by je mohly v duchovním růstu zarazití.“²³ Postoj Vojvodovanů k osvětě prostřednictvím loutkového divadélka pak ve svých vzpomínkách zmiňuje i samotná Hašková.²⁴ Vzhledem k nečekané situaci a patrně v rozporu s původními plány uchopil tedy Jan Findeis svou práci ve Vojvodovu především jako „převýchovu k novému češství“.²⁵ Po řadě neúspěchů a sporů²⁶ byl Jan Findeis ve svém úsilí nakonec úspěšný. Česká škola se stala mezi Vojvodovany ceněnou a hojně navštěvovanou institucí, byla založena místní pobočka Sokola, lidé začali zpívat české lidové písně (a to i mimo školní vyučování), navštěvovali představení loutkového divadla atp. Na symbolické rovině pak bylo patrně největším vítězstvím to, že Vojvodované si dokonce „již nadále nedali říkat ‚Banátčani‘²⁷, ale ‚Češi“.“²⁸ Je jisté, že za tímto úspěchem stála vytrvalá a cílevědomá osobnost Jana Findeise. Nebýt jeho, mohl by se patrně následný vývoj Vojvodova ubírat zcela jinými cestami a je otázkou, zda by tyto cesty nakonec přiměly jeho obyvatele vyslyšet volání poválečného Československa po návratu krajanů do vlasti. Je možné, že nikoli.

Jan Findeis je nejen osobou, která výrazně ovlivnila vývoj vojvodovské komunity, jedná se také o autora, jemuž vděčíme za nemálo informací o dané obci z let, kdy zde pobýval (1926–1933). Během svého pobytu Jan Findeis o Vojvodovu a jeho obyvatelích publikoval řadu článků,²⁹ které dnes představují jeden z nejvýznamnějších zdrojů poznatků o Vojvodovu v daném období. Zdá se přitom, že publikační činnost Jana Findeise o vojvodovské tematice byla rozsáhlejší, než uvádíme, vzhledem k tomu ovšem, že je rozeseta po celé řadě dnes již neexistujících periodik a publikací a nemáme přitom k dopisnici žádný její soupis, je nalezení dalších položek otázkou usilovné práce ruku v ruce s náhodou.

²¹ MÍČAN, V.: *Nevratem v nový svět. O československých osadnících, jejich náboženských, školských, osvětových, hospodářských aj. poměrech v Bulharsku*. Brno 1934, s. 119; FINDEIS, J.: *Vojvodovo, část druhá*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 2, s. 2.

²² AUERHAN, J.: *Čechoslováci v Jugoslávii, Rumunsku, Maďarsku a Bulharsku*. Praha 1921, s. 94.

²³ MÍČAN, V.: *Nevratem v nový svět. O československých osadnících, jejich náboženských, školských, osvětových, hospodářských aj. poměrech v Bulharsku*. Brno 1934, s. 119. Zvýrazněno autorem studie.

²⁴ Srov. též FOLPŘECHT, J.: *Československé školské obce v evropském zahraničí*. Praha 1937, s. 41; MICHALCO, J.: *Naši v Bulharsku. Pädesiat rokov ich života, práce, piesne a zvykov*. Myjava 1936, s. 257.

²⁵ FINDEIS, J.: *Vojvodovo, část první*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 1, s. 2.

²⁶ Stran potíží v jednotlivých oblastech školní i mimoškolní výuky viz HIRT, T. – JAKOUBEK, M.: *Idea krajanského hnutí ve světle konstruktivistického pojetí národa: proměny kolektivní identity vojvodovské náboženské obce*. Český lid. Etnologický časopis 4, 2005, s. 337–366; JAKOUBEK, M.: *From believers to compatriots. The case of Vojvodovo – “Czech” village in Bulgaria*. Nations and Nationalism 16, 2010, No. 4, s. 675–695.

²⁷ Vojvodovo bylo od jeho založení okolními Bulhary označováno nikoli jako „česká vesnice“, ale jako „banatsko selo“. NECOV, N. P.: *Dějiny Vojvodova*. In: Jakoubek, M. et al. (edd.): *Neco Petkov Necov. Dějiny Vojvodova, vesnice Čechů a Slováků v Bulharsku*. Plzeň 2006, s. 34. Označení „Banátčani“ přitom pocházelo z faktu, že Vojvodované přišli do Bulharska z (dnes rumunské části) Banátu. Možno doplnit, že za hranicemi obce, v širším regionu (např. na trzích), byli Vojvodované označováni jako „Němci“. NECOV, N. P.: *Dějiny Vojvodova*. In: Jakoubek, M. et al. (edd.): *Neco Petkov Necov. Dějiny Vojvodova, vesnice Čechů a Slováků v Bulharsku*. Plzeň 2006, s. 28.

²⁸ FINDEIS, J.: *Vojvodovo, část druhá*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 2, s. 3.

²⁹ FINDEIS, J.: *Česká vesnice Vojvodovo v Bulharsku*. Naše zahraničí 7, 1926, s. 185–188; FINDEIS, J.: *Ze Svaté Heleny do Vojvodova*. Чехословашки обзор – Československý obzor 6, 1926, s. 43–44; FINDEIS, J.: *Hospodářské poměry v české vesnici Vojvodovo v Bulharsku*. Naše zahraničí 10, 1928, č. 9, s. 95–97; FINDEIS, J.: *Vojvodovo*. In: *Jubilejní ročenka československé kolonie v Bulharsku 1868–1928*. Sofie 1929; FINDEIS, J.: *Vojvodovo, část první*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 1, s. 1–3; FINDEIS, J.: *Vojvodovo, část druhá*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 2, s. 1–3; FINDEIS, J.: *Z Vojvodova v Bulharsku*. Věstník Komenský 5, 1930, č. 2, s. 5–6; FINDEIS, J.: *Z Vojvodova v Bulharsku*. Zpráva o povšechných krajanských poměrech. Naše zahraničí 5, 1930, č. 2, s. 5–6; FINDEIS, J.: *Jak vojvodovské děti hájily své češství*. In: *Pro naše a pro nás. Čtení o československých zahraničních školách*. Praha 1932.

Ediční poznámka

Níže prezentovaný text je Milenou Haškovou datován ke dni 1. března 2011, jako místo sepsání je pak uveden Chvalčov. Text je věrným přepisem originálního rukopisu, přičemž v textu nebyly činěny v principu žádné změny. Kromě *Drobných střípků* byl autorovi Milenou Haškovou zaslán též rukopis týkající se života Jana Findeise a jeho rodiny, ze kterého čerpá odpovídající kapitola této edice. Oba texty vznikly po komunikaci autora s Milenou Haškovou, na jejich obsah ovšem autor neměl žádný vliv. Za zaslání obou textů a následné konzultace dílčích otázek týkajících se života a působení Jana Findeise bych na tomto místě Mileně Haškové rád poděkoval.

Drobné střípky z vyprávění mých rodičů

Milena Hašková

Nejvíc jsem se dozvíдалa o Vojvodovu v raném dětství. Rodiče se vrátili v roce 1933 a v tom roce jsem se narodila. V bytě jsme měli spoustu věcí připomínajících Bulharsko – barevné vlněné koberce, přehoz na pohovce, na stěnách obrázky, fotografie v dřevěných kazetách bohatě zdobených, vázy, vázičky, upomínkové předměty. Hostům se podával čaj v keramické soupravě na dřevěném podnose se zvláštním vypalovaným vzorem. Nás s bratrem nejvíc zaujalo dřevěné „škrábátko na záda“ s dlouhou rukojetí, stejně zdobené. Našli jsme i zvláštní kožené botičky z jednoho kusu poměrně tvrdé kůže, jinou kůží obšíváné. V jedné dřevěné krabičce jsme objevili drobné tenoučké stříbrné penízky. Tatínek nám říkal, že je chodili po dešti sbírat někam za vesnici, vyryli prý je tam vepří.

Rodiče navštívila ve Vojvodově i naše babička, maminičina maminka a dědeček, tatínkův tatínek. Ten dával k dobru příhodu, jak odešel s bohatou hřívou vlnitých vlasů k holiči a vrátil se na ježka, i když horlivě vrtěl hlavou, že už vlasy zkrátit nechce.

V těch prvních letech po návratu měli všichni Vojvodovo pod kůží nejvíc. Vzpomínali na Vojvodovské s obdivem a láskou. A tak vím, že to byli lidé neobyčejně stateční, odvážní a pracovití. Jejich předkové se vydali do neznáma, do cizí země. Dokázali se vypořádat s neobyčejně těžkým životem, tvrdou prací i zklamáním. Kolikrát začínali znovu budovat své domovy! A Vojvodovští opatrovali jako vzácný poklad odkaz svých předků. Udržovali staré obyčeje, zvyklosti. Chránili svůj rodný jazyk a bohatý, krásný, bez hrubých výrazů ho předávali svým dětem. Vzájemně si pomáhali, nezáviděli si, nehádali se.

Tatínek jako svobodný bydlel u Supků, jako ženatý s maminkou u Hrůzů. Obě rodiny přijaly rodiče jako své. Maminka říkávala, že pan Hrůza vcházel do dveří s úsměvem a hned po pozdravu pronášel: „*Strach a hrůza (nebo Hrůza?) přichází.*“ Hrůzovi snad provozovali obchod se smíšeným zbožím. (Nevím, pamatuji-li si to dobře, a nemám se koho zeptat.) Paní Hrůzová byla výborná kuchařka. Dodnes vařím (i moje dcery) plněné papriky s rajskou smetanovou omáčkou, kterou maminku paní Hrůzová naučila. Nemíváme k ní však ten výborný bílý chléb, jaký si Hrůzovi sami pekli ve vlastní peci. Maminka se naučila připravovat i sarmy, kebabčata a řufteta. Obdivovala vojvodovské hospodyně, jak dovedou zužitkovat všechno, co vypěstují a jak si poradí se zásobami potravin bez ledniček a mrazniček. Oba rodiče vzpomínali na pálivé, ale vynikající klobásy.

Ze školních historek mně utkvěla v paměti jen jedna. Jednou bylo ve třídě nepříjemné chladno. Otec poslal ochotného školáčka domů pro teploměr. Doma vyřídil, že pan učitel posílá pro „tumpár“. Po podrobnějším vysvětlování dostal teploměr a spěchal s ním zpět do třídy. Teploměr pověsili na stěnu a učili se dál. Za chvilku se děti začaly usmívat, rozepínat kabátky a svetříky. Bylo jim teplo a myslím si, že dobře.

Dlouho jsem neměla jasno, jak to bylo ve Vojvodově s náboženstvím. Od rodičů jsem slyšela, že Češi přišli do Svaté Heleny v Banátu jako evangelíci. I do Vojvodova se přistěhovali jako hluboce věřící, pevných mravních zásad se znalostí bible. Nepili alkohol, nekouřili. Otec vystoupil z římskokatolické církve jako začínající učitel, devatenáctiletý mladíček, na protest proti nespravedlivému zacházení s chudými dětmi ve valašské vesničce Trnavě. Do konce života zůstal bez vyznání, ale ne bez víry, zabýval se biblií, celý život ji měl na nočním stolku. Víím, že náboženské poměry byly ve Vojvodově složité, ale zároveň si myslím, že se otec s Vojvodovskými snáze sblížil právě proto, že byl bez vyznání, ctil jejich víru, obdivoval, jak pravidla víry naplňují v životě. Rád se účastnil jejich shromáždění.

Na druhé straně se zase jeho usilovná osvětová činnost vždy nesetkávala s okamžitým nadsením. Tak třeba loutkové divadlo, které bylo jistě dostupným prostředkem k seznamování s literaturou, dějinami, odsoudila jedna starší „teta“ slovy: „*Koukat se na kašpárky je hřích.*“ Přesto se divadlo hrálo dál, půjčovaly se knížky, noviny, časopisy, cvičilo se v Sokole.

Rodiče také mluvivali o tom, jak Vojvodované uzavírali sňatky mezi sebou, jak rozsáhlé a široké příbuzenstvo to vlastně bylo, kolik měli v rodinách dětí, všechny zdravé, nikde se nezmiňovali o postižených dětech. Inu, byli to lidé pevní a silní a takové měli i potomky.

Otec těžce nesl, jak se československá vláda zachovala, když se po válce Vojvodovští vrátili do republiky. Doporučili jim prodat majetek a slíbili, že se mohou usadit pohromadě, koupit si nebo postavit domky, koupit si pozemky. Místo toho jim nabídli opuštěné domy v pohraničí v několika vesnicích, většina peněz zůstala na „vázaném vkladu“. A on jim samozřejmě nemohl nijak pomoci.

V roce 1951 pozvali Hrůzovi celou naši rodinu do Nového Přerova. Rodiče odjeli s mým bratrem. Já jsem nemohla. Po návratu vyprávěli se slzami v očích, kolik Vojvodovských se sešlo i z okolních obcí a jak vřele je vítali a přijali. Početné shromážděné oslovila paní Hrůzová: „*Děkuji Ti, Pane Bože, že moje staré oči mohly ještě uvidět našeho pana učitele...*“ Pokračovala moudrými a vroucnými slovy v projevu plném krásných myšlenek. Dodnes cítím dojetí při vzpomínce na vyprávění o tom nádherném setkání.

Potom nás navštívili Hrůzovi ve Chvalčově. Mariánka s Rudolfem. A my jsme navštívili Noeminku Supkovou v Mikulově. Na pohřeb rodičů Vojvodovští také přijeli. Na všechna setkání vděčně vzpomínám a moc za ně děkuji, milí Vojvodovští.

Summary

Fragment from the Stories of My Parents Written by Milena Hašková or Vojvodovo-Czechs in View of (Their) Teacher

The text presents memoirs named *Fragments from the stories of my parents* written by Milena Hašková. The memoirs cover the time span of eight years (1926–1933), a period spent by parents of Milena Hašková in the village of Vojvodovo – the only Czech village in Bulgaria (Northwest Bulgaria, Vratsa district). The greatest part of the content of the memoirs concerns the work of Jan Findeis, the father of Milena Hašková, who was the first Czech teacher in Vojvodovo. Owing to his position, Jan Findeis became one of the most influential persons in the history of the inhabitants of Vojvodovo, his unexpected task consisting in “nationalizing” of the up to that time ethnically indifferent Vojvodovo community. The memoirs of Milena Hašková are preceded by the short introduction into the life and work of Jan Findeis and supplemented by informative footnotes throughout.